

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, 2008. év július hó 1. napján megtartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t:

A környezetkárosítás büntette miatt folyamatban volt büntetőügyben az I. rendű terhelt által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálvá az Ajkai Városi Bíróság B.335/2002/7. számú ítéletét, és a Veszprém Megyei Bíróság 3.Bf.360/2003/10. számú ítéletét az I. rendű terhelthez vonatkozó részében hatályában fenntartja.

A felülvizsgálat során felmerült 7800 /hétézer-nyolcszáz/ Ft bűnügyi költséget az állam viseli.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s :

Az Ajkai Városi Bíróság a 2003. február 18-án kihirdetett B.335/2002/7. számú ítéletével társtettesként elkövetett környezetkárosítás büntette miatt a felülvizsgálattal érintett I. r. terheltet 10 hónap - végrehajtásában 2 évi próbaidőre felfüggesztett - börtönbüntetésre és 60.000 Ft pénzmellékbüntetésre, míg a II. r. terheltet 1 év 2 hónap börtönbüntetésre és 2 év közügyektől eltiltásra ítélte. Tényállásként az alábbiakat állapította meg.

Az I. r. terhelte a 2000. július 5-én kelt adásvételi szerződéssel az eladótól megvásárolta a nevezett tulajdonát képező külterületi, erdő-művelési ágú, 044 hrsz.-ú, 5516 m² területű, 2,48 aranykorona értékű ingatlant. Az eladó ezen ingatlanra 46 bruttó köbméter (továbbiakban: btto.) m³ növedékfokozó gyérítés kitermelésére kapott engedélyt, amelynek tekintetében 2000. július 18-án a vevő javára engedményező nyilatkozatot tett.

Az engedélyezett gyérítési munkát az I. r. terhelte 2000. augusztus 21-ével bezárólag elvégeztette, majd a megvásárolt erdőingatlant a 2000. augusztus 25-én kelt adásvételi szerződéssel eladta a II. r. terhelteknek.

Ezután az I. r. és II. r. terheltek 2000. szeptember 1. és 5. napja között ezen erdőrészeiről a gyérítésen túl engedély nélkül kitermeltettek 130 btto. m³ fenyő és akácfát, amelyet az I. r. terhelte részére szállítottak el.

A felülvizsgálati ítélezési gyakorlatnak megfelelően a Legfelsőbb Bíróság a tényállás részének tekintette az elsőfokú bíróság által téves ítéletszerkesztés folytán az ítélet indokolásában tett következő ténymegállapításokat is.

A kérdéses földterületnek mintegy feléről tarvágással irtották ki az összesen mintegy 130 btto. m³-t kitevő akác és fenyőfát, ami a terület mintegy 95%-os letarolását jelentette (elsőfokú ítélet 5. oldalának első bekezdése).

A terheltek azzal, hogy 130 btto. m³ famennyiséget engedély nélkül vágattak ki, az élővilágot károsították, amely már csak újraterelítéssel hozható helyre (elsőfokú ítélet 6. oldalának utolsó bekezdése).

E tényállás alapján a városi bíróság a terheltek cselekményét az ellenük társtettesként elkövetett lopás büntette miatt emelt vádtól eltérően a Btk. 280. §-ának (1) bekezdése szerinti környezetkárosítás büntettének minősítette, amelyet társtettesként valósítottak meg. Jogi indokolásában rámutatott, hogy az I. és II. r. terheltek egymás tevékenységéről tudva termelték ki a már a II. r. terhelte tulajdonában lévő ingatlanról a faállományt, amelyhez az erdők védelméről szóló 1996. évi LIV. tv. (továbbiakban erdőtörvény, vagy Ev. tv.) 60.§-ának (1) bekezdésében megkívánt engedéllyel nem rendelkeztek, s ezzel az élővilágot, ezáltal pedig - az 1995. évi LIII. tv. 4. §-ának értelmező rendelkezésénél fogva - a környezetet is károsították.

Így tehát az engedély nélküli fakivágással, (tarvágással) nem a vád szerinti lopás bűncselekményét, hanem a Btk. 280. §-ának (1) bekezdésébe ütköző környezetkárosítás büntettét valósították meg.

Az elsőfokú ítélet ellen - amelyet az ügyész tudomásul vett - az I. r. terhelt és védője felmentés, míg a II. r. terhelt védője elsősorban felmentés, másodlagosan enyhítés érdekében jelentett be fellebbezést.

A Veszprém Megyei Bíróság a 2004. március 16-án meghozott 3.Bf.360/2003/10. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatta. Az I. r. terhelt tekintetében a társtettesi megállapítást mellőzte azzal, hogy nevezett felbujtó, míg a II. r. terhelt a cselekményt tettesként követette el. Egyebekben az elsőfokú ítéletet mindkét terhelt vonatkozásában helybenhagyta.

A tényállást mindössze azzal egészítette ki, hogy a terheltek 2000. augusztus 25-én állapotok meg az ingatlan visszavásárlásában is, és ugyanezen a napon kötöttek szerződést arra nézve is, hogy az I. r. terhelt rönkfát vásárolt a II. r. terhelttől.

A másodfokú bíróság maradéktalanul osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját abban, miszerint a terheltek cselekményükkel a Btk. 280. §-ának (1) bekezdése szerinti környezetkárosítás büntettét valósították meg. Ezen túlmenően rámutatott: a kiegészített tényállás mellett az is egyértelmű, hogy az I. r. terhelt aktívan működött közre a fakivágás intézésében. A szándéka arra irányult, hogy a részére erről a területről termeljék ki a fát, viszont tudta azt is, hogy a tarvágásra engedélyt nem kapott. A megkötött szerződések mögött tehát az a szándék húzódott meg, hogy a II. r. terhelt ezt az engedély nélküli fakivágást hajtsa végre. Mindez az I. r. terhelt részéről felbujtói magatartás volt, míg a II. r. terhelt tettesi magatartást valósított meg.

Fenti ítéletek tekintetében mind az I. r., mind pedig a II. r. terhelt perújítási indítvánnyal élt. A lefolytatott bizonyítás eredményeként a perújítást az Ajkai Városi Bíróság, illetve a Veszprém Megyei Bíróság a 2007. április 19-én jogerőre emelkedett B.193/2004/69. számú és Bf.572/2006/12. számú végzésével mindkét terhelt vonatkozásában elutasította.

Az alapügyben meghozott jogerős ítéletek ellen 2007. szeptember 20-i beadványában az I. r. terhelt a Be 416. §-a (1) bekezdésének a) és c) pontjára hivatkozva a felmentése érdekében terjesztett elő felülvizsgálati indítványt. Emellett - az Alkotmánybírósághoz korábban benyújtott beadványára figyelemmel - a felülvizsgálati eljárás felfüggesztését és azt indítványozta, hogy a Legfelsőbb Bíróság utólagos normakontroll végett alkotmánybíróági eljárást kezdeményezzen.

A részletesen indokolt, az Alkotmánybíróság határozataira, és a

bíróságok közigazgatási és büntetőügyekben folytatott ítélezési gyakorlatára egyaránt hivatkozó kifejtés szerint elítélésére anyagi jogszabálysértéssel, valamint eljárási szabálysértéssel került sor.

Elsősorban azt fejtette ki, hogy bűnösségének megállapítása törvényes vád hiányában történt, mivel a vád tárgyává tett lopás büntette és az ítéletben megállapított környezetkárosítás büntette vonatkozásában tettazonosságot a két bűncselekmény eltérő jogtárgya és elkövetési magatartása miatt megállapítani nem lehet. A vádirat pedig a lopáson túlmenően a környezetkárosítás bűncselekményének törvényi tényállási elemeit nem tartalmazza. Ezért az eljáró bíróságoknak őt a lopás büntette miatt emelt vád alól bűncselekmény hiányában fel kellett volna mentenie, környezetkárosítás büntettét pedig nem állapíthatták volna meg.

A bűnösségének környezetkárosítás bűncselekményében történő megállapítására szándékosság, illetőleg társadalomra veszélyesség hiányában a vád törvényessége mellett sem kerülhetett volna sor. Egy gazdasági célú erdő a rendeltetésének megfelelő kitermeltetése ugyanis bűncselekménynek nem tekinthető, ilyen erdő a Btk. 280. §-a szerinti bűncselekmény tárgya nem lehet. Az adott jogi rendelkezések továbbá azért sem alkalmazhatók, mert alkotmánysértő korlátozását jelentenék a tulajdonosok tulajdonnal való rendelkezésének.

Mindettől függetlenül törvénysértő továbbá magatartásának felbujtásként értékelése. Az irányadó tényállásból ugyanis miután kizárólag törvényes polgári jogi jogügyletekről volt szó, nem vonható olyan jogi következtetés, hogy a cselekményre a II. r. terhelte ő bírta volna rá.

Álláspontja szerint egyébként a tulajdonos által 100 btto. m³ mennyiség alatt történt engedély nélküli fa-kitermeltetés csak közigazgatási eljárást és bírságot vonhat maga után, de büntetőjogi felelősséget nem alapozhat meg. Erre utalva hivatkozott arra is, hogy az elsőfokú bíróság kizárólag az erdészeti hatóság munkatársának vallomása alapján - további bizonyítás nélkül - állapította meg 130 btto. m³-ben a kitermelt fa mennyiségét. „Miután 100 btto. m³ mennyiség alatt a büntetőjogi felelősség nem lett volna megállapítható”, az eljáró bíróságok határozatainál ezzel kapcsolatosan olyan mértékű indokolásbeli hiányosság áll fenn, ami - a felülvizsgálatra irányadó tényállást nem vitatva (Be 423. §-ának (1) bekezdése) - az indokolási kötelezettség teljesítésének - felülvizsgálati okot képező, hatályon kívül helyezést eredményező - megsértését jelenti.

A Legfőbb Ügyészség BF. 2804/2007/1. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt részben törvényben kizártnak, részben alaptalannak tartva, a támadott határozatok hatályban tartását indítványozta.

Az ügyészi álláspont szerint törvényes vád hiánya nem állapítható meg. A terheltek ellen az ügyészség 130 bttó. m³ fa engedély nélküli kivágásával és eltulajdonításával elkövetett, az Állami Erdészeti Szolgálat Veszprémi Igazgatóságának 780.000 Ft kárt okozó lopás vétsége miatt emelt vádat. A bíróságok az ügyet kellően tisztázták és amikor a tényállás alapján a terheltek bűnösségét környezetkárosítás bűntettében állapították meg, ezzel - az egységes bírói gyakorlatra figyelemmel (EBH 2005/1199.), - a vádelvet nem sértették meg. Kétségtelen ugyanis, hogy az eljáró bíróságok a cselekmény eredményét a vádtól eltérően állapították meg. Az ítéleti tényállás szerint ugyanis nem idegen dolog elvételére került sor, hanem a környezet károsodása következett be. Az elkövetők kilétében, és az elkövetési magatartásban azonban nem történt változás, a cselekmény nem vált merőben más cselekménnyé, s így módon az a tettezonosság keretein belül maradt.

Egyébként, amennyiben az eredmény, mint többlet tényállási elem megállapítása a vádelv sérelmével történt volna, a törvényes vád hiánya a jogerős határozat meghozatala idején kialakult bírói gyakorlatra figyelemmel (Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.1158/2004/4. sz. határozata) sem lett volna megállapítható, mert a vád egészének törvénytelen volta nem forgott fenn. A vádon túlterjeszkedés pedig nem abszolút, hanem relatív hatályon kívül helyezési ok.

Az érintett erdőterület elsődleges rendeltetésével összefüggően a felülvizsgálati indítvány a jogerős határozaton túlmutató tényekre hivatkozik. Azonban a felvetés érdemben sem helytálló, az Ev. tv. 15. §-ából következően az elsődlegesen gazdasági rendeltetésű erdőnek is lehetnek más funkciói. Ezért kötik az Ev. tv. 60., 61., és 62. §-ai a tarvágást az erdőterület elsődleges rendeltetésétől függetlenül szigorú feltételekhez, amelyek között az erdészeti hatóságnak számos összefüggést kell az engedély kiadásához vizsgálnia. E szigorú szabályozás indoka az Ev. tv. 58-64. §-aihoz fűzött miniszteri indoklás szerint az erdő és a természeti környezet megőrzése, az erdei ökoszisztéma fennmaradásának biztosítása, mely célok érvényesülése az elsődlegesen gazdasági rendeltetésű erdőkben is indokolt.

Ezért a környezetkárosítás büntette által védett jogtárgy köréből az ilyen jellegű erdők kirekesztésének - erre tekintettel az indítványban felvetett jogtárgy sérelem, illetve társadalomra veszélyesség hiánya megállapításának - nincs alapja.

A háttérjogszabály alkotmányosságával kapcsolatos felvetések az Alkotmánybíróság általi normakontrolra tartozhatnak. Azonban a beadvány nem tartalmaz olyan érveket, amely szükségessé tehetné, hogy a Legfelsőbb Bíróság az Ev. tv. elkövetéskor hatályban volt rendelkezéseivel kapcsolatban alkotmányellenesség utólagos

vizsgálatát kezdeményezze.

Az I. r. terhelt elkövetői minőségének társtetteség helyett felbujtásként értékelése viszont valóban törvénysértő.

A megállapított bűncselekmény elkövetési magatartása a faállomány engedély nélküli kitermeltetése. A városi bíróság által rögzített, és a másodfokú bíróság által is elfogadott irányadó tényállás szerint ezt a két terhelt közösen tette. Ekként az elkövetési magatartás megvalósításában egymás tevékenységéről tudva, mindkét terhelt közreműködött. Így az elkövetésben társtettesként (Btk. 20. §-ának (2) bekezdése) vettek részt.

Az elkövetői minőség törvénysértő megállapítása azonban, a Btk. 21. §-ának (3) bekezdésére is figyelemmel az I. r. terhelttel szemben törvénysértő büntetés kiszabását nem eredményezte. Így ebből az okból a jogerős határozat felülvizsgálatára nincs törvényes lehetőség.

Az iratok alapján a Be 373. §-a (1) bekezdésének I/b. vagy c) pontjában, illetve II-IV. pontjában írt eljárási szabálysértés sem állapítható meg.

Az irányadó tényállás szerint (elsőfokú ítélet 6. oldalának utolsó bekezdése) a terheltek a fák engedély nélküli kivágásával károsították a környezetet.

Amellett tehát, hogy a bíróságok megállapították azt, hogy a terheltek magatartása károsította a természetet, semmilyen formában sem rögzítették, hogy ez a törvényi tényállási elem mi módon valósult meg, mely környezeti elemekben, milyen káros változás következett be.

A fák kitermelése nem más, mint a környezet egy elemének természeti erőforrásként való használata, azaz a környezet védelméről szóló 1995. évi LIII. tv. (továbbiakban Kv. tv.) 4. §-ának d) pontja szerinti igénybevétele. Az ilyen igénybevétele a Btk. 286. §-a (1) bekezdésének c) pontja alapján csak akkor minősíthető károsításnak, ha eredményeként a környezet, illetve környezeti elem természetes, vagy korábbi állapota csak beavatkozással állítható helyre. A tarvágás eredményeként előállt változás az ökoszisztémában, a talaj szerkezetében, vízháztartásában értékelhető ilyen eredményként. Ennek jellegéről határozataik indokolásában az eljáró bíróságok - a károsítás tényén túl - semmiféle konkrét megállapítást nem tettek, ezzel tehát az indokolási köteleességüket valóban megsértették. Ez az eljárási szabálysértés azonban - tekintettel arra, hogy a másodfokú határozat 2004. március 16. napján született - felülvizsgálati eljárás alapjául nem szolgálhat.

Az átiratra tett észrevételében - beadványának lényegét ismételten

összefoglalva - az I. r. terhelt indítványát az ügyészi állásponttal szemben is fenntartotta. Azt annyiban egészítette ki, hogy a kérdéses erdő gazdasági rendeltetésére hivatkozás a tényállás támadásának nem tekinthető. Ezt az alaprendeltetést ugyanis nem kell a tényállásban feltüntetni. A speciális rendeltetés megjelölésének hiányából egyértelműen következik, hogy csak gazdasági rendeltetésű erdőről lehet szó.

Mivel álláspontja szerint a tényállásban rögzített cselekmény bűncselekményt nem valósított, illetve nem valósíthatott meg, vitatta azt is, hogy felbujtás helyett társtetteség forogna fenn, illetőleg, hogy egyáltalán - miután az indítvány a Be 416. § (1) bekezdés b) pontja szerinti ok vizsgálatát kifejezetten ellenzi - ez a kérdés vizsgálható lenne.

Arra is utalt, azt, hogy a károsítás, mint tényállási elem megállapítható, cáfolja az Európai Parlament és Tanács - a környezeti felelősségről szóló - 2004/35/EK irányelve is, amely szerint nem minősülnek kárnak a gazdálkodással összefüggő beavatkozásból eredő negatív változások, a tulajdonosok által korábban folytatott gyakorlat szerint.

Végül kifejtette, hogy a jelenleg hatályos felülvizsgálati szabályok mellett nem zárható ki az indokolás felülbírálatra alkalmatlanságot eredményező hibáinak megállapítása (Be 373. § (1) bekezdés III/a. pontja), így végső soron az ítélet ez okból hatályon kívül helyezése sem.

A nyilvános ülésről értesítés után pedig az I. r. terhelt -7. sorsz. beadványában bejelentette, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezménye (Róma 1950.) 6. Cikkének 3/c. pontja értelmében „a továbbiakban védelmét személyesen kívánja ellátni”. Erre tekintettel, indítványozta a védő kirendelésének visszavonását. Amennyiben pedig a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a nyilvános ülés védő részvétele nélkül nem tartható meg, akkor a Be a felülvizsgálatról és a védelemről szóló vonatkozó rendelkezéseinek (Be 420.§ (2) bekezdés, 425. § (1) bekezdés, 46. § f) pont, 48-49. §) tekintetében az Alkotmánybíróságnál az emberi méltósághoz való jog megsértése miatt is az eljárás felfüggesztése melletti utólagos normakontroll bírósági kezdeményezését kérte.

Az Alkotmánybíróság határozataira is hivatkozó indokai szerint, ha a felülvizsgálati szabályok alapján valamely terhelt - mint jelen esetben is - maga nyújtja be a felülvizsgálati indítványt, és annak törvényben kizártkénti elutasítására nem kerül sor, a védő kirendelése az indítványhoz kötöttség elve miatt formálissá válhat, kifejezetten tiltakozás ellenében pedig sérti az egyén önrendelkezési jogát is. Ekként az ilyen jellegű korlátozást előíró jogszabály alkotmányellenes.

A Legfelsőbb Bíróság sem az Ev. tv., sem a Btk. vitatott - az elkövetéskor hatályban volt - rendelkezései, sem a védő kötelező felülvizsgálati részvételével kapcsolatos rendelkezések vonatkozásában utólagos alkotmánybíróági normakontroll kezdeményezését nem tartotta indokoltnak. A védő kötelező részvételét illetően utal az Emberi Jogok Európai Bíróságának az Emberi Jogok Európai Egyezménye (Róma 1950) 6. Cikk 3/a pontja tekintetében kialakított gyakorlatára. (X. Norvégia elleni ügye, 1975. május 30-i határozat; Croissant Németország elleni ügye, 1992. szeptember 25-i határozat).

A támadott ítéleteket a Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati indítványban foglaltaknak megfelelően az azzal érintett I. r. terhelt vonatkozásában a Be 416. §-a (1) bekezdésének a), és azzal szoros összefüggésben b) pontjában, valamint a c) pontban foglaltak (Be 373. § (1) bekezdés b) és c) pontjai és II-IV. pontja) tekintetében - részben hivatalból - vizsgálta felül.

Ennek során a Legfőbb Ügyészség jogi álláspontjával egyetértve a felülvizsgálati indítványt mind eljárásjogi, mind anyagi jogi okból alaptalannak találta.

1/ Nem értett egyet a Legfelsőbb Bíróság a Be 2. §-a szerinti törvényes vád hiányára - a vádon túlterjeszkedésre - vonatkozó állásponttal, amely szerint a vádirati tényállás nem tartalmazza a környezetkárosítás elkövetési magatartását és a tényállásszerű eredményt, ezáltal a vád tárgyává tett lopás és a környezetkárosítás között tettazonosságot megállapítani már az eltérő jogi tárgy miatt sem lehet.

A vád törvényességéhez - az alaki feltételeken (vádlói legitimáció stb.) túlmenően - az szükséges, hogy az rögzítse a megvádolt személy bűncselekményt megvalósító cselekményét. A vádban nem szereplő személy vádban le nem írt cselekménye valóban nem tárgya a vádnak. A vádelv azonban nem jelent szükségszerű azonosságot a vádban leírt és az ítéletben megállapított történeti tények között, annál is inkább, miután a bíróság nincs kötve a vádbeli minősítéshez, s az eltérő minősítés eltérő tényelemek megállapítását is szükségessé teheti az ítéletben. A bizonyítás eredményéhez képest tehát a bíróság, pl. az elkövetés helye, módja, eszköze, eredménye, indítéka stb. tekintetében eltérhet a vádbeli ténymegállapításoktól, anélkül, hogy ezzel a vádelvet sértene. (Az elbíráláskori jogszabályok melletti ítélezési gyakorlatot is tükröző 1/2007. Bkv. vélemény.)

A jelen ügyben a vád azt tartalmazza, hogy a két terhelt 130 btto. m³ fát kivágott engedély nélkül az adott erdőterületről s azt eltulajdonította. Ezzel, ha hiányosan is, mert az eredményt nem

írta le, az ügyész vád tárgyává tette a fa engedély nélküli kivágásával előidézett környezetkárosítást is. Helyesen utal a Legfőbb Ügyészség ezzel kapcsolatban arra, hogy a bíróság, amikor a vádtól eltérően nem az eltulajdonítást célzó elvételt, hanem a környezet a fák kivágásából eredő károsodását róttá terheltek terhére, a tettazonosság keretei között maradt, hiszen sem az elkövetők kilétében, sem az elkövetési magatartásban nem változtatott a vádbeli tényeken. Más szóval az a cselekmény, ami miatt az elítélés történt, a vádhoz képest nem merőben más cselekmény.

Megjegyzendő, ha az eltulajdonítást célzó elvétel a fa idegen dolog jellege folytán megállapítható lett volna, a lopás mellett a környezetkárosítást is meg kellett volna a terheltek terhére valószínűsíteni alaki halmazatként állapítani; legalábbis a vád terjedelme ennek nem lett volna akadálya. A fakivágás ugyanis a jelen esetben nem egyszerűen az elvétel módja, hanem a környezetet károsító eredmény kiváltására alkalmas magatartás.

Ehhez képest, miután az eljáró bíróságok helyesen nem értékelték lopásként a cselekményt, viszont az elkövetési magatartással okozatos kapcsolatban bekövetkezett környezeti károsodást megállapították, eljárásjogilag nem követtek el hibát azzal, hogy a lopási vádat illetően nem hoztak felmentő rendelkezést, hanem a vád tárgyává tett cselekvőiséget egységesen környezetkárosításként értékelték.

2/ Kétségtelen, a támadott ítéletek a tények között nem jelölték meg: a környezeti elemben milyen módon, milyen káros változás történt. A fakitermelés csak akkor tekinthető károsításnak, ha ennek következtében a környezet korábbi állapota csak beavatkozással állítható helyre. Erre nézve a tényállás konkrét megállapítást nem tett. Ez azonban alapvetően a tényállás megalapozottságát érintő indokolásbeli hiányosság.

A jogi értékelés körében (elsőfokú ítélet 6. oldal utolsó bekezdése) ugyanis történt arra utalás, hogy a környezeti elem - az élővilág - károsodása csak a fák újratermelésével állítható helyre. Ez az utalás kétséggel nem a perben megvizsgált bizonyítékokon alapult; ugyanakkor köztudomású ténynek sem tekintendő, melynek bizonyítása nem szükséges. A megalapozatlanság viszont nem felülvizsgálati ok. Az ehhez kapcsolódó indokolási kötelességsértés úgyszintén nem jön szóba, mint a Be 416. § (1) bekezdés c) pontja szempontjából releváns abszolút eljárási szabálysértés (hatályos Be 373. § (1) bekezdés III/a) pontja).

Egyébként a jogerős ítélet 2004. március 16-án kelt. A 2006:LI. törvénnyel történt Be-módosítás, ami abszolút hatályon kívül helyezési, így felülvizsgálati oknak minősítette az indokolási

kötelezettség súlyos megsértését, 2006. július 1-jén lépett hatályba. Megelőzően az indokolási kötelezettség megsértése relatív természetű eljárási szabálysértést jelentett. A Be 423. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezésnél fogva - a jogerős ítélet meghozatalakor irányadó szabályt alkalmazva - tehát az indokolási kötelezettség sérelme amúgy sem lehetne alap a felülvizsgálatra.

3/ Ami a jogerős ítélet érdemi - anyagi jogi - támadását illeti, elsőként azt kell leszögezni, hogy a Be 423. § (1) bekezdése szerint a felülvizsgálati eljárásban, a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó. Ez a tényállás a felülvizsgálati indítványban nem támadható.

Az irányadó tényállás az ítélkezési gyakorlat szerint egyrészt azt jelenti, hogy a felülvizsgálati eljárásban a tényállás részének kell tekinteni azokat a ténymegállapításokat is, melyeket a bíróság a bizonyítékok értékelésével vagy ténybeli következtetéssel megtett, de nem az ítélet tényállási részében rögzített. Az ítéletszerkesztési hiba az ilyen megállapítás „tény”-jellegén nem változtat. Ekként pedig a Legfelsőbb Bíróság az ítéleti tényállás részeként kezeli az elsőfokú ítélet 5. oldalának első bekezdésében szereplő azt a ténymegállapítást, hogy a 130 btto. m³ fa kivágása azt jelentette, hogy a földterület mintegy feléről - mintegy 95 %-ban - tarvágással irtották ki a fenyő- és akácfákat.

Az ítéleti tényállásnak a felülvizsgálat szempontjából része az a megállapítás is, hogy az élővilágban bekövetkezett sérelem csak a fák újraterelítésével lesz helyrehozható (elsőfokú ítélet 6. oldal utolsó bekezdése). Jóllehet, amint erre utalás történt, ez a ténymegállapítás ugyan megalapozatlan, hiszen ez nem szakvéleményen, hanem az ítéletben nem hivatkozott erdész tanú vallomásán alapszik, de a felülvizsgálati okok felsorolásában a megalapozatlanság nem szerepel, s a felülvizsgálati bíróságot e rendkívüli jogorvoslati eljárás során a megalapozatlan tényállás is köti.

Másfelől, az irányadó tényállás folytán nem értékelhető az arra hivatkozás, hogy a szóban lévő erdő elsődleges rendeltetése szerint gazdasági célú, amely ekként arra szolgál, hogy abból fát termeljenek ki.

Az adott erdőterület elsődleges rendeltetésére ugyanis az irányadó tényállás egyetlen helyen sem utal. Ugyanakkor a megítélés szempontjából ennek különösebb jelentősége sem lenne, hiszen az Ev.tv. 60., 61. és 62. §-ai szerint az erdő elsődleges rendeltetésétől függetlenül tarvágásra minden esetben az üzemtervvel összhangban, az erdészeti hatóság engedélyével kerülhet sor. Jelen esetben tény, hogy ilyen engedély a 130 btto. m³ fa kitermelésekor nem volt.

Ez a megközelítés egyszersmind azt is jelenti, hogy a cselekmény társadalomra veszélyességének a hiányára történő hivatkozás nyilvánvalóan téves.

A Legfelsőbb Bíróság nem látja alkotmányosan aggályosnak, hogy az Ev. tv. a tulajdonos rendelkezését közérdekből korlátozza azzal, hogy a fakivágást engedélyhez köti. Ennek a tulajdont érintő törvényi korlátozásnak az Ev. tv.-ből és a Kv. tv.-ből levezethető célja, hogy az erdő, mint a természeti környezet nélkülözhetetlen része (élőhely stb.) óvva legyen, mivel az erdei ökoszisztéma fenntartásának biztosítása minden rendeltetésű erdő esetén közérdek. Az engedélyezés, a tervszerűség az, ami egyensúlyt teremt az erdővagyon hosszú távú fennmaradására vonatkozó közérdek, valamint a gazdálkodói, tulajdonosi érdek (a kitermelésből származó haszon elérése) között.

Miután pedig a Btk. 280. §-ának az elkövetéskor hatályos szövege is ún. keretdiszpozíció, a keretet kitöltő igazgatási normában - jelen esetben az Ev. tv.-ben - meghatározott köteleességszegés, nevezetesen az engedély nélküli kitermelés, materiálisan jogellenes, azaz társadalomra veszélyes olyan magatartás, amelyhez a büntetőtörvény büntetőjogi szankciót is fűz.

Közömbös tehát, hogy erdőgazdálkodóval szemben az erdőtörvény igazgatási természetű szankció alkalmazását is lehetővé teszi, illetőleg előírja (Ev. tv. 102. §-a). A konkrét magatartásban a bűncselekmény-fogalom minden eleme, így a materiális jogellenesség, a tényállásszerűség, a bűnösség megnyilvánul. Tehát a magatartás, mint bűncselekmény üldözendő; s a magyar jogrendszerrel nem idegen a szankcióhalmozódás. Az erdőgazdálkodási bírság rendeltetése egyébként is a büntetőjogi szankciótól eltérő, reparációs jellegű: a cselekménnyel ténylegesen okozott sérelem helyreállítását, a jövőbeli károsodás kiküszöbölését, megelőzését szolgálja. A Kv. tv. pedig egyértelműen leszögezi: a környezetvédelmi bírság nem mentesít a környezetsértő tevékenység miatti büntetőjogi, szabálysértési, polgári jogi következmények alól (Kv. tv. 101. § (1), 106. és 107. §).

4/ A tényállásszerűséget érintően a városi és a megyei bíróság is a Btk. 2. §-ának megfelelően járt el, amikor a cselekményt az elkövetés időpontjában hatályban volt anyagi jogi szabályok alkalmazásával bírálta el, tekintve, hogy az elbíráláskor hatályos törvény a beavatkozással helyreállítható károsító következmény esetén a cselekményhez szigorúbb következményeket fűz.

Az irányadó törvényi tényállás (Btk. 280. § (1) bekezdése) kétféle magatartást szankcionál. Egyrészt a környezet (környezeti elem)

tényleges károsítását, másrészt a környezetkárosításra objektíve alkalmas jogszabálysértő, vagy hatósági határozattal meghatározott kötelezettséget sértő magatartást.

A Btk. 286/A § (1) bekezdésében rögzített értelmező rendelkezés a „károsítás” fogalmát egzaktan akként határozza meg, hogy a károsítás az a tevékenység, amelynek hatására a környezeti elem akként változik meg, hogy az eredeti (változás előtti) állapota csak beavatkozással állítható helyre, vagy egyáltalán nem állítható helyre.

Jelen esetben az irányadó tények szerint a terheltek azzal, hogy hatósági engedély nélkül tarvágást végeztek a szóban levő erdőrészen, olyan változtatást vittek végbe a környezeti elem tekintetében, hogy az eredeti környezeti állapot csak beavatkozással (újraterelítéssel) állítható helyre.

A cselekmény ekképpen vitathatatlanul tényállásszerű.

5/ Vizsgálatot igényelt, az hogy az I. r. terhelt tette (azaz társtette) vagy részese (felbujtója) ennek a cselekménynek.

Az elsőfokú ítéleti tényállás szerint „a terheltek” a gyérítésen túl 130 btto. m³ fenyő és akácfát kitermeltették, amelyet az I. r. terhelt részére szállítottak el. Ténybelileg tehát van következtetési alap az I. r. terhelt elkövetői minőségére, amely lehet társtettség (dogmatikailag pontosan közvetett társtettség, minthogy a fakivágást olyan személyekkel végeztették, akik nem tudtak a kivágás jogellenességéről).

A másodfokú ítélet ebben a tekintetben a tényállás helyesbítésével összhangban változtatott, és felbujtásnak értékelte az I. r. magatartását, a II. r. terheltét pedig (közvetett) tettességnek.

Kétségtelen tehát, hogy az I. r. terhelt ennek a bűncselekménynek valamilyen (tettesi vagy részesi) minőségben az elkövetője. Ezért a bűnösség megállapításának törvényessége azon az alapon sem tehető vitássá, hogy az I. r. terhelt nem volt elkövető.

További kérdés lehet az, melyik elkövetői minőség a helytálló.

Ehhez kapcsolódóan kiemelendő, hogy a Legfelsőbb Bíróság a Be 416. § (1) bekezdés a) pontja alapján előterjesztett felülvizsgálati indítvány esetén – a felülvizsgálati indítvány iránya által megszabott keretek között – a felülvizsgálatot (külön kérelem nélkül, sőt mellőzési kérelem ellenére is) köteles lefolytatni a Be 416. § (1) bekezdés b) pontja alapján is, tehát köteles ellenőrizni, hogy a bűnösség-megállapítás mellett a jogi minősítés is törvényes-e vagy más anyagi jogszabálysértés nem történt-e.

Ennek alapja a „többen benne van a kevesebb” logikai elven felül az, hogy a bűnösség-megállapítás mindig konkrétan meghatározott bűncselekmény és elkövetői minőség viszonylatában történik. Ekként a Legfelsőbb Bíróságnak ellenőriznie kellett az elkövetői minőség jogerős ítéletben felbujtásként megjelölt alakzatának helyességét.

Kiemelkedő azonban: a cselekmény jogi minősítése körében történt, vagy más anyagi jogszabálysértés csak abban az esetben felülvizsgálati ok, ha az kihatott a kiszabott büntetésre vagy alkalmazott intézkedésre és törvénysértővé tette azt.

Az anyagi jogi norma szerint (Btk. 21. § (3) bekezdése) a részesekre, a tettesekre megállapított büntetési tétel az irányadó. A felbujtás a részességnek a tettesi elkövetés súlyát közelítő vagy elérő alakzata (a tettesi szándék kialakítása). Ekként leszögezhető, hogy a felbujtás téves megállapítása nem lehet alap a felülvizsgálatra, a határozat megváltoztatására, hiszen ez esetben nem állapítható meg az a feltétel, miszerint az anyagi jogszabálysértés törvénysértő büntetéskiszabást eredményezett.

Ugyanakkor a Legfelsőbb Bíróság egyetért a Legfőbb Ügyészség jogi álláspontjával abban is, hogy az I. r. terhelt felbujtói elkövetői minőségének megállapítása az irányadó tényállást tekintve téves. A másodfokú ítélet abból származtatja a felbujtásra vonatkozó álláspontját, hogy az I. r. terhelt az erdőnek a II. r. terhelt részére eladásával egyidőben az ingatlan visszavásárlására, és a II. r. terhelt által kitermelt fa megvásárlására is szerződést kötött. Álláspontja szerint a megkötött szerződések mögött az a szándék húzódik meg, hogy a II. r. hajtsa végre az engedély nélküli fakivágást.

Felbujtó az, aki a tettezt a szándékos bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábírja, azaz kialakítja a tettesi szándékot, létrehozza a tettesben a bűncselekmény elkövetéséhez vezető döntő motívumot.

A kérdéses erdő visszavásárlására vonatkozó szerződés megkötése és a II. r. terhelt által kitermelt fa megszerzésére vonatkozó egyidejű megállapodás azonban korántsem elégséges következtetési alap arra nézve, hogy az I. r. terhelt volt az, aki a II. r. terhelt tettesi szándékát kialakította, azaz rábírta őt a cselekményre.

Másfelől a megyei bíróság maga is rögzíti ítélete 3. oldalának harmadik bekezdésében, hogy az I. r. terhelt „aktívan működött közre a fakivágás körül” s az volt a szándéka, hogy tarvágás történjen, amire engedélyt nem kapott.

Ezek a megállapítások tettesi elkövetési magatartásra utalnak, s az

elsőbírói ítélet azon megállapítását erősítik, miszerint a terheltek szándékegységben engedély nélkül végeztettek tarvágást.

Ekként a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint az elkövetői minőség megállapítása körében az elsőfokú bíróság döntött helyesen, ennek viszont a felülvizsgálat szempontjából ügydöntő jelentősége nincs.

Az ügyben a sérelmezetteken túli más - hivatalból megvizsgált - abszolút eljárásjogi felülvizsgálati ok sem volt észlelhető.

Ezért a kifejtettekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság a támadott első- és másodfokú határozatot az I. r. terhelt tekintetében a Be 426. §-a alapján hatályában fenntartotta.

A felülvizsgálati eljárásban kirendelt védői díjként felmerült költséget az állam viseli (Be 429. §-ának (1) bekezdése).

A Legfelsőbb Bíróság határozatai elleni fellebbezés, illetve felülvizsgálati indítvány tilalmáról a Be 3. §-ának (4) bekezdése, és 416. §-a (4) bekezdésének b) pontja rendelkezik, míg az ismételt felülvizsgálati indítvány előterjesztését a Be 418. §-ának (3) bekezdése és 421. §-ának (3) bekezdése tilalmazza.

A Legfelsőbb Bíróság végzése a Be 420. §-ának (1) bekezdésén alapul.

Budapest, 2008. július 1.

Dr. Belegi József s. k. a tanács elnöke, Dr. Szabó Péter s. k.
előadó bíró, Dr. Mészár Róza s. k. bíró

A kiadmány hitelével:

bíróági tisztviselő
MTné